

O pionýrském šátku, který plakal

Pavel Kohout

In: O černém a bílém. Praha : Nakladatelství pro děti a mládež, 1951. Str. 77-98.



ilo děvčátko, říkali mu Jana. Jana neměla tatínka a nikdy ho nepoznala; zemřel několik měsíců před tím, než se narodila. Zato mamku měla takovou, že na ni byla strašlivě hrdá. Mamka byla pořád stejně mladá a všichni lidé ji měli rádi, protože dovedla rozdávat radost a sílu. Na koho se usmála - i kdyby to byl sebevětší morous a ještě ho bolely zuby - ten byl najednou rád, že je na světě, a dostal chuť do práce.

A Jana jim nezáviděla, protože věděla, že nejhezčí úsměvy patří jí. A obdivovala mamku nejvíc proto, že se ničeho nebála a byla všude první. Za války prozrazovala partyzánům, jaké zbraně se vyrábějí v továrně, kde pracovala. Spolu s ostatními dělnicemi vyráběla sama chybné součástky tak dovedně, že fašisté nic nepoznali a moc se divili, že se jim tanky v plné jízdě dočista rozsyávají.

Když se na to přece jenom přišlo, vzala Janu a závčas s ní utekla do jedné vesnice na Vysočině, kde žili příbuzní. Tam se pak spolu dočkaly dne, kdy Jana viděla svou mamku po první plakát. To bylo tehdy, když do vesnice vjeli zaprášení a unavení, ale tolik slavní a milovaní sovětské vojáky s hvězdami na čepicích. S nimi se vrátily domů.

Mamka šla do továrny, kde už na ni všichni netrpělivě čekali, a hned ke svému stroji; ten večer přišla domů celá rozzářená a vyprávěla Janě o tom, jaký je to krásný pocit, když člověk ví, že jeho práce nezabíjí, ale pomáhá stavět nový svět, který bude patřit jenom pracujícím lidem. Když si druhého dne ráno oblékala kabát, viděla Jana, že má na klopě zrovna takovou hvězdu se srpem a kladivem, jako měli ti sovětské vojáky, kteří přijeli do vesnice na Vysočině. Ptala se, co to znamená. A mamka jí řekla, že je to odznak komunistů. Ona že je dávno komunistka, ale za války se to nesmělo povídat, protože by ji byli fašisté jistotně zabili.

A tak měla tedy mamku komunistku a ještě k tomu údernici. Dvakrát viděla její fotografii v novinách, a tak se tedy nedivte, že byla na mámu pyšná.

Později založili ve škole pionýrský oddíl a Janu do něho taky přijali. Dostala rudý pionýrský šátek. Když se s ním vrátila domů, máma ji prudce objala a Jana ji po druhé v životě viděla plakat. Plakala samou radostí a ještě v noci šátek žehlila.

Jana byla tedy pionýrkou a dobře se učila. Potom ale přišlo to nešťastné jaro. Jeden den sešel sníh a hned nato v pátek byla obloha jasně modrá, jako by ji byli v noci čerstvě natřeli. Svítlo slunce a do třídy voněla pootevřeným oknem probouzející se země. Milý starý učitel vyprávěl toho dne o tom, jak těžce museli bojovat dělníci a kolik obětí to stálo, než zlomili moc boháčů a vybojovali si Československo šťastné a svobodné. Československo svoje.

Když to vyprávěl, viselo na něm s napětím čtyřicet párů očí. Ale jedny oči se jenom tak dívaly a myšlenky za nimi se zatím toulaly docela jinde. To Jana - pionýrka Jana, představte si to! Nevnímala vůbec, co se mluví, a myslila na to, že je venku krásně.

,To by se to běželo na hřišti. Sluníčko ho už jistě docela vysušilo. Venku je jaro a my tu dřepíme ve škole. Ale večer', umiňovala si, 'večer jistojistě půjdu na hřiště.'

A šla. Hned jak zazvonilo, popadla tašku a upalovala na hřiště. Byly tam kamarádky, měly švihadla i míč, a tak skákaly a hrály školku a dováděly až do samého večera. Teprve když se zešeřilo, zvedla Jana pohozenou tašku a běžela domů na večeři.

Bála se, že maminka začne hubovat, ale ta před ní postavila zamilované knedlíky s vajíčkem a jenom tak jakoby nic se zeptala:

„Do školy na zítřek umíš všechno, Janko?“

Jana se zarazila a vyhrkla:

„My jsme nic neměly!“

A honem se sklonila nad talíř, protože se při té lži podívala na svůj pionýrský šátek a trošičku se začervenala. Za chvíli však na to dočista zapomněla a už jí to vůbec neleželo v hlavě. Končil pátek, neděle byla za dveřmi a neděle znamenala pro Janu hřiště, slunce, kamarádky a mnoho jiných hezkých věcí.

Jenomže před nedělí byla jako obvykle sobota a v sobotu šla Jana do školy. A jak se tak zase dívala toužebně oknem do modré oblohy a v hlavě jí bzučela spousta různých nápadů, co podniknout v neděli, uslyšela najednou hlas pana učitele.

„Tak Jano, dávej přece pozor! Volám tě k tabuli!“

Však já vím, že jsou mezi vámi mnozí, kteří dobře vědí, jak je krátká, a přece svízelná cesta na stupínek, když je v hlavě prázdno, špatné svědomí se přihlásilo. Jana cupitala jako svázaná a dívala se kolem sebe poplašenýma očima. A pak zase uslyšela známý klidný hlas:

„Tak nám pověz, Jano, kdopak od nás vyhnal boháče a jakpak to, že se máme dneska tak dobře?“

Jak to jenom bylo, honem si vzpomínala naše Jana, ale napadaly jí jenom samé hlouposti, jako že včera ani jednou nezakazila školku a Jiřina Hořčíčkovice že neumí skákat přes švihadlo. Sama se divila, že na to může myslet právě v takové chvíli. Ale my se tomu ani trochu nedivíme, protože víme, že celé dny na nic jiného nemyslí.

Tu začala bloudit očima po třídě, krabatit čelo a vzdychat. Třída se rozšuměla údivem a pan učitel začal všelijak pomáhat. Ale at' napovídal jak chtěl, Jana mlčela. Mlčela a nevěděla docela nic.

A tu jí řekl vyčítavě ten dobrý starý učitel s prošedivělými vlasy, kterého měla celá škola moc ráda:

„Jano, Jano! Ve svobodné zemi žiješ a nechceš ji znát. Když nevíš, odkud se vzala její svoboda, nebudeš ji umět ani chránit. Sedni si!“

A když už šla ke své lavici, dodal ještě:

„A styd' se! Hodně se styd' před svým pionýrským šátkem!“

Řeknu vám po pravdě, že se Jana skutečně zastyděla a byla celá skleslá. Když ale viděla, že se na ni stejně jako pan učitel mračí celá třída, pohodila vzpurně hlavou a tvářila se, jako by se docela nic nestalo. A po vyučování hned utekla, aby si s ní ostatní pionýrky nemohly promluvit.

A přece na to pořád mysli, až i mamka si toho v poledne povšimla.

„Copak se ti stalo, Janko, že vypadáš jako hromádka neštěstí?“

„Ale co by? Nic...“

Maminka se na ni zkoumavě podívala:

„Potkalo tě snad ve škole něco nepříjemného?“

Jana se všelijak kroutila a nakonec řekla, že už musí běžet na hřiště, protože tam na ni čekají děvčata. Opravdu na hřiště šla, ale nějak jí to dneska vůbec netěšilo. Vždycky, když se při hře podívala na svůj červený šátek, vzpomněla si na slova pana učitele a přešel jí smích. Pak toho vůbec nechala a loudala se ulicemi domů.

Přišla, povečeřela a hned si šla lehnout. Bylo to tak nezvyklé, že jí mamka chtěla změřit teplotu. Ale když Janka tvrdila, že jí nic není a že je jenom trošku uběhaná, dala jí máma dobrou noc, zavřela dveře dětského pokojíku a šla dopékat nedělní buchtu.

Jana dlouho nemohla usnout. Znova a znovu se vracelo to nešťastné dopoledne ve škole a slova starého učitele.

„A co se vlastně trápím kvůli hloupému šátku, pomysli si pak nadurděně. ‘Stojí mi za to? Před námi je neděle a té je nutno pořádně užít, protože po ní přijde zase školní nuda. Nebudu si přece kazit neděli výčitkami svědomí. Však to ve škole nějak napravím.’“

A usnula.

Spala dlouho a tvrdě. Tu se jí zdálo, že někdo blízko ní pláče. Sen byl tak živý, že se probudila. Přímo za oknem visel stříbrný měsíc, takže v pokoji bylo světlo. Byla hluboká noc a takové ticho, že byste slyšeli pád špendlíku. A do toho ticha opravdu někdo zaplakal. Jana se polekala, už chtěla zavolat do druhého pokoje na mamku, když vtom se ozval tenoukný hlásek:

„Kdo to tu pláče?“

„Já...“ zavzlykal někdo druhý.

Janka se maličko a tiše jako myška nadzvedla na loktech a to, co uviděla, způsobilo, že otevřela údivem pusou. Lehounce povíván nočním větříkem, který v pramínku tekł do pokoje pootvěřeným oknem, ležel na stole pionýrský šátek, jak ho tam Jana večer pohodila, a usedavě plakal. Tu promluvil zase první hlásek a Jana viděla, že patří azalce v květináči, kterou mamka předevečírem koupila a postavila na okno. Azalka se ptala:

„A proč pláčeš, šátku?“

„Protože je mi smutno,“ plakal šátek. Plakal tak, že by se byl kámen pohnul. Kámen v pokoji žádný nebyl, ale zato tam byla knihovna, stůl, židle a mnoho jiných věcí, které se najednou probudily a bylo jim šátku líto.

„Proč je ti smutno?“ zeptal se stůl. Byl kulatý, a proto se zadýchal. A velká dubová knihovna se skleněnou stěnou dodala k tomu zvucným basem:

„Ublížil ti snad někdo?“

„Mně neublížil. Sam sobě ublížil a hlavně těm, kteří mě učinili pionýrským šátkem. Och, kdybyste jenom věděli, kolik bolestí muselo přebolet, než si mě mohly uvázat šťastné děti jako odznak svého radostného života...“

„A kdo byl ten, co ublížil sobě a druhým?“ upospíchaně zatíkaly hodiny na stěně.

„Jana,“ zavzlykal pionýrský šátek a koberec s vyšívanými medvídky popolezl blíž ke stolu, aby medvídci mohli vypít jezírko slz, které šátek vyplakal na podlahu.

„Jana?“ podivily se všechny věci a děvče cítilo, že se k němu podívaly. Honem zavřela oči a ležela docela bez hnutí, takže věci nic nepoznaly.

„Ano,“ plakal zase šátek, „říká si pionýrka, nosí mě na krku a přitom lže, neučí se a ještě mě uráží. Kdyby jenom věděla, co je to za velkou čest, nosit mě na krku!“

„Proč je to velká čest?“ ozvala se znovu azalka; byla nejzvědavější ze všech, protože teprve nedávno rozkvetla a nemusela se stydět za svou nevědomost.

„Protože je ve mně kus živého života lidí, kteří padli, když bojovali za svobodu. To je dlouhý příběh...“

„Pověz nám ho,“ nesměle navrhl koberec s medvídky, kteří už vypili všechny slzy.

„Ano, pověz,“ zaprosily všechny věci v pokoji. A aby prý se uklidnil, aby už neplakal a aby jim to všechno pověděl, šátek se dal uprosit, ještě několikrát slabě vzlyknul, ale už začal vyprávět. Všechno ostatní umlklo a pozorně mu naslouchalo. Zdálo se dokonce, že i měsíc svítil jenom tak ze setrvačnosti a zhoupal se ještě blíž k oknu, aby lépe slyšel.

Poslyšte, co vyprávěl pionýrský šátek:

„Bylo to před jedenácti lety, jedenácti měsíci a jedenácti dny..., možná, že ještě o trochu dřív..., když mě přivezli do obchodu a uložili do výkladní skříně. Tenkrát jsem nebyl červený, ale krásně bílý, tak běloučký, že na mě mohla děvčata oči nechat. A přece jsem ležel za výlohou dost dlouho, protože tenkrát byla velká bída a peníze stačily sotva na chleba.

Přesto jsem našel kupce. Byl to mladý, ramenatý chlapec, který často chodil kolem mne s moc hezkou a věčně se smějící dívkou. Potom jednou přišel sám, zastavil se před výkladní skříní a dlouho si mě prohlížel. Potom vytáhl z kapsy mnoho drobných pomačkaných peněz - bylo vidět, že je strádal do pokladničky - a dlouho je počítal. Přemýšlel asi, nemá-li za ně koupit něco jiného. Ale rozhodl se, vešel do obchodu a za chvíli mě už pěkně hřála jeho kapsa.

Věděl jsem, že mě nese té usměvavé dívce. A opravdu. Velké mozolnaté mužské ruce mě osvobodily z papíru a vložily do malých, stejně ztvrdlých a přece něžných rukou dívky. Bylo mi hrozně hezky, když jsem mohl vidět její milou tvář zblízka.

„Ale Františku,...“ zašeptala, „co tě to napadlo, ty blázínku?“

„Nezlob se,“ řekl ten František nesměle a držel její ruce ve svých tak lehounce, jako by se bál, aby je nerozmačkal. „Nezlob se, ale když já tě mám rád, víš?“

A tak se vzali a měli se moc rádi. František byl šťastný a jeho žena většinou také...“

„Proč on pořád a jeho žena jenom většinou?“ přerušil vyprávování dýchavičný stůl. „Cožpak ona ho neměla tak ráda?“

„Měla,“ řekl šátek. „Hrozně moc. Ale právě proto se o něj bála. Protože byl pořád v nebezpečí. Musím vám prozradit, že tehdy žil jeden Král, který se jmenoval křesťním jménem Kazimír a byl továrníkem. Patřila mu náhodou právě ta obrovská továrna, kde v různých dílnách pracovali také František a jeho mladá žena. A ačkoliv byl Král jenom podle jména, žil si jako opravdový král. V parku mezi továrními budovami měl nádhernou vilu, v které bylo tři sta šedesát pět pokojů, takže mohl spát každý den v jiném. Měl auta, služebníky, šoféry, kuchaře, měl víc peněz než ministři a poslanci a mohl si v zemi dělat, co se mu líbilo. Však se taky smával:

„Kuchař nebo ministr, každého si mohu zaplatit!“

Před ním se všichni uctivě krčili a udělali všechno, co si přál, aby si ho nerozžněvali. Všichni - jenom František ne. František se mu postavil.“

„Proč to dělal?“ zeptal se jeden z medvídků na koberci a olízl čumáčkem poslední slzu. „Byl přece šťastný, tak co mu scházelo?“

„Kdyby to nebyl udělal, nebyli by dneska pionýři a nenosili by rudé šátky,“ řekl šátek. „František viděl, že se děje křivda. Ze zatím co Kazimír Král spí každou noc v jiném pokoji, bydlí dělníci z jeho továren v malých dřevěných boudách, do kterých zatéká. Ze zatím co továrník Král má zvláštního kuchaře, který vyvaruje jenom pro angorské kočky, nemají dělníci pro své děti často ani kousek chleba. A bylo to tím nespravedlivější, že pan Král za často celý den nehnul prstem a všechny peníze na něj vydělávali právě ti ubozí lidé v jeho továrně. Oni pracovali a měli bídu, on prodával, co vyrobili, a byl milionářem.

František řekl své ženě:

„Takhle není možno žít dál! Dřiny přibývá a peněz je pořád méně. Něco se musí stát!“

„Co chceš dělat, Františku?“ zeptala se tiše jeho žena a přestala se usmívat.

„Svolám soudruhy. Všechno jim vysvětlím. Musíme vyslat ke Královi svoje zástupce, aby žádali jménem nás všech zvýšení mzdy. Máme právo žít jako lidi!“

„Františku,“ zaprosila polekaně mladá dělnice. „Proč to musíš dělat právě ty? Proč ne někdo jiný?“

„Protože jsem komunista,“ řekl František...“

„Co je to komunista?“ chtěla vědět azalka, protože - jak víme - byla ještě malá. Všechny ostatní věci v pokoji to už věděly stejně dobře jako to víte vy a tak jí to řekly.

„Aha,“ řekla azalka, „ted' už tomu rozumím. Tak on tedy chtěl, aby se měli dobře jenom ti, co pracují.“

„Ano, tak,“ přisvědčil šátek a pokračoval:

„Svolal tedy František schůzi a všechno tam soudruhům řekl. Ze oni dřou, aby se měli páni dobře a že to tak dál nemůže a nesmí zůstat. A dělníci se rozhodli poslat k továrníkovi svoje zástupce, aby žádali zvýšení mzdy. František je vedl. Bylo už poledne, když přišli do té nádherné vily, ale Kazimír Král ještě spal. Museli čekat, až se probudí, až ho obléknou a nakrmí. Potom je přijal. Uždiboval dort, který držel na stříbrné míse vychrtlý lokaj, a vybafl na ně: „No?“

„Děti mých soudruhů nemají chleba, pane Králi,“ řekl František. Já taky ne,“ řekl továrník. „Podívejte se, musím jíst dorty!“ A zase si kousínek uždibl a nechal ho rozplynout na jazyku. „Přišli jsme vám říci, že ze mzdy, kterou nám platíte, nemůžeme žít!“

„Bud'te rádi, že vám vůbec někdo platí,“ nato Král. „Mně nikdo neplatí a taky žiju.“

„Přišli jsem vás poprosit, abyste nám přidal několik korun!“

„Zbláznili jste se?“ vykřikl Kazimír Král, až mu přeskočil hlas. „Už at' jste venku! Když nemůžete uživit děti, nemáte je mít. Já tu nejsem od toho, abych je živil. Mám dost práce se svými kočkami. Vy si dejte moc dobrý pozor, abych vás vůbec nepropustil!“

A tak odešli s nepořízenou. Když přišel František domů, žena ho silně objala a ulehčené si oddychla.

„Bála jsem se o tebe. Ze už nebudeš dělat nic nebezpečného, vid'?“

Ale on řekl tvrdě:

„My jsme teprve začali. Ne on nám - my jemu pohrozíme. Svou dělnickou zbraní pohrozíme. Stávkou!“

„Co je to stávka?“ zeptala se azalka na okně. Ani ostatní věci to tentokrát nevěděly, protože byly jen několik let staré a se stávkou se u nás nikde nesetkáte. Jenom zářivý měsíc to věděl, ale zrovna když jim to chtěl vysvětlit, zaclonil ho nějaký mráček. A tak to zůstalo zase na šátku.

Jana ani nedutala a poslouchala jeho vyprávění.

„Stávkovat - to znamená zastavit práci, aby si pán uvědomil, že bez dělnických mozolů nemůže vůbec žít. Ale počkejte, taky k tomu dojdeme!“

Tak když tohle František řekl, zůstala jeho žena jako omráčená. Potom k němu přistoupila, dala mu ruku kolem krku a zašeptala:

„Františku, já... my budeme mít děťátko!“

„Děťátko?“ vykřikl radostně František, „to bude krásné! Tak my budeme mít děťátko! No počkej, pane Králi, já ti ted' ukážu, zač je toho loket!“

Začal křepčit po světnici a že prý ted' po té zprávě má sílu za dva a že s továrníkem zatočí! Pak se na jednu zarazil, když viděl, že má jeho žena plné oči slz.

„Proč pláčeš, moje milá?“ zeptal se nechápavě.

„Protože nás nemáš rád. Ani mne, ani děťátko. Kdybys nás měl rád, zůstal bys u mne a nezahrával si se stávkou. Tak je to.“

Tu jí vzal za ruce a podíval se jí svýma chlapeckýma do jejich dívčích očí.

Já vás mám moc rád. A právě proto půjdu do stávky, moje milá. Vždyť to bude taky pro toho našeho malého. Nebo ty bys snad chtěla, aby jako my prožil svůj život v bídě a musel dít na boháče? Ach ne, jak bys to mohla chtít, maminko? Ty přece budeš stávkovat se mnou právě pro něj. A honem se začni zase smát, aby se ten náš človíček celý život nemračil!“

A ona přestala plakat. Jenom si ještě vzdychla a potají myslela na to, že by se to snad přece jenom dalo udělat jinak, že je Kazimír Král taky člověk a jistě by se dal obměkčit, kdyby ještě jednou pěkně poprosili.

Ale oni se už pevně rozhodli a poslali továrníkovi poslední výstrahu. Nepřidá-li, přestanou pracovat.

Král se tomu smál, až se za břicho popadal.

„Oni mi budou vyhrožovat! Takoví žebráci! Co mi tím udělají? Nic, protože mám peněz jako želez. A když nebudou pracovat, nebudu jim platit ani řádu. Však přijdou s prosíkem, až je bude trápit hlad. Cha cha chá!“

A zatím co se smál, začínala stávka.

Druhý den nezahoukaly tovární sirény. Stroje mlčely. U bran továrny stály dělnické hlídky a na nejvyšším komíně vlála rudá vlajka.



Kazimír Král vstal zase až v poledne a byl v neobyčejně dobré náladě.

‘Když stávka, tak stávka,’ smál se. ‘To tedy nebudu dneska nic dělat.’ A tak si pokuřoval drahé doutníky a jako obvykle nic nedělal. Jenom to ticho mu šlo trochu na nervy. Tak to vydržel dva dny. Třetí den, když usedal k obědu, to už se smíchy kuckal.

‘Nějak mi ta stávka nevadí,’ vtipkoval. ‘Je vidět, že dělníci neznají peníze. Jinak by věděli, že peníze ničím neporazíš.’

Ale když mu přinesli na stříbrných podnosech jídlo, strašlivě se zamračil:

‘Co tohle má být! Proč mi dáváte jenom brambory? Okamžitě přinesete vídeňský řízek, vepřovou pečení, telecí ruládu a skopové na rožni, ať si mohu vybrat!’

‘Nemůžeme vám posloužit, milostivý pane,’ brblal ustrašený lokaj. ‘Jatky zastavily práci na znamení souhlasu s vašimi dělníky. V celém městě není ani štipíček masa.’

Co se dalo dělat? Snědl brambory a do večera rozčileně přecházel po všech tři sta šedesáti pěti pokojích, protože ho urážka hrozně bolela.

Čtvrtý den ho bolela méně urážka a více žaludek, protože nebyl

na suché brambory zvyklý.

Pátý den došly brambory. Do stávky vstoupili železničáři a přestali je vozit.

Šestý den se probudil a zvonil, aby mu přinesli čaj. Když se dvě hodiny nikdo neobjevil, Král se s hrozným láteřením oblékl a šel udělat rámus. V celé vile nikoho nenašel, protože někteří ze služebnictva se přidali k dělníkům a jiní ze strachu utekli.

Sedmý den žaludek nebolel, ale kručelo v něm, jako když jede v tunelu vlak. Lačným očima se díval boháč do nádvoří továrny, kam ženy nosily svým hlídkujícím mužům hrnečky s polévkou. Byl by dal v tu chvíli za trochu chudé polévky neví jaké bohatství.

Osmého dne v noci zhasla světla. Ke stávkujícím se připojili elektrárenští chlapci. Král zavolal telefonem pro policii. Ale když policie přišla, našla všechny brány továrny zabarikádované. Nijak se nemohla dostat dovnitř. Továrna byla nedobytná.

Devátého dne poznal Kazimír Král nezměnitelnou skutečnost, že peníze samy o sobě nejsou nic, protože se nedají jíst. On, který měl několik soukromých kuchařů, on který si dával přinášet denně k obědu čtyři různá jídla a potom si z nich vybíral, on, Kazimír Král, zabil devátého dne odpoledne nejtlustší angorskou kočku, stáhl s ní kůži, rozštípal židli a v jídelně si pekl kočičí řízky. Ostatní kočky vyskočily na lustr, kam za nimi nemohl, a tam vyjeveně mňoukaly.

Desátého dne ráno, když šel dělník František přehlízet hlídky, otevřely se najednou dveře vily a v nich se objevil špinavý, zarostlý a vyhublý továrník. Nekrálovsky skleslým hlasem řekl:

‘Přidám vám, kolik budete chtít! Přerušte, proboha vás prosím, stávku!’

‘Přerušíme!’ odpověděl František. ‘Ale vy nám podepište, že přistupujete na naše podmínky a zvýšíte mzdy!’

‘Podepíšu všechno, ale teď chci jíst a spát. Dejte mi najíst a přijďte odpoledne. Odpoledne podepíšu.’

František trval na tom, aby podepsal hned, ale někteří dělníci se ze samé radosti za Krále přimlouvali. Hodina sem, hodina tam - na tom už přece houbec záleží. Hlavní věc, že stávku vyhrálí. A vůbec, že by měli honem projít městem a oznámit všem soudruhům, že je boj u konce a že mohou zase nastoupit do práce.

František se dlouho zdráhal, ale když se přidala k ostatním i jeho žena, povolil. A tak nechali Krále Králem, sňali s komína rudý prapor a pochodovali městem. Ach, to bylo radosti!’

Pionýrský šátek se na chvíli odmlčel. Toho využily hodiny a obdivné zatíkalý:

‘A tys při tom všem byl?’

‘Ale kdepak,’ odpověděl šátek. ‘Celou tu dobu jsem ležel pěkně ve skřínce, abych se neumazal. Ale když začala ta sláva v ulicích, vzala si mne Františkova žena slavnostně na hlavu a tak jsem z vypravování dělníků slyšel všechno, co jsem vám povídal. A to ostatní... to už jsem prožil sám.’

Průvod obešel město celé a vracel se zpátky. Vpředu šel František a držel v rukou rudý prapor, který ukazoval směr cesty. Já se bělal na vlasech jeho ženy, která se zase usmívala. A protože se František tvářil pořád vážně, zeptala se ho:

‘Proč se kaboníš, Františku? Vždyť je to všechno šťastně za námi. Pan Král ustoupí a bude dobře. Však jsem říkala, že je to taky člověk.’

František se na ni dlouze podíval a řekl pomalu:

‘Moje milá, přeješ-li svému dítěti štěstí, nikdy neměj soucit s pány. Protože páni jenom číhají na to, jak by nám zakroutili krk.’

Ale ona ho už neposlouchala a zase se smála a zpívala s ostatními. Tak došli až k továrně a přímo k vratům. Ale co to? Vrata byla pevně uzamčena.

„Vidíte,“ řekl František. „Neměli jsme odcházet z továrny.“ „Snad jsme přišli příliš brzo,“ namítal jeden z dělníků. „Zkusme zavolat.“

A všichni zavolali, že přišli a že čekají. Jen doznělo jejich volání, ozval se za zdi hlas továrníka Kazimíra Krále.

„Čekám vás. Dostanete přidáno víc, než jste čekali.“

A tu se to stalo. Na tu chvíli nezapomenu. Železná vrata se rozletěla do stran a před užasými dělníky se zamodraly dvě řady nenáviděných uniforem.

„Zrada,“ vykřikl František, ale tu se náměstím rozsypaly trhavé salvy policejních pušek. Viděl jsem, jak první střela udeřila Františkovi do krku. A ještě než se zapotácel, zadupaly po dlažbě lesklé holinky. Policejní komisař mu vyrval z ruky rudý prapor a hodil ho do kanálu. Dělníci do té chvíle nepohnutě stáli. Ale když byl stržen rudý prapor, projela všemi hrůza.

„Utečte! Zachraňte se!“ zavolal někdo a všichni se dali na zmatený útěk. V patách se jim hnaly modré uniformy a v slunci se třpytily hlavně pušek.

U vrat továrny zůstalo ležet několik mrtvých a umírajících, mezi nimi i František. V tu chvíli jsem cítil, že padám k zemi. To jak se moje paní vrhla k němu, aby ho nikomu nedala. Strhla mne s vlasů a přiložila k ráně. Hladila ho a volala nejhezčími jmény.

Otevřel oči a poznal ji. Poprosil ji těma očima, aby se k němu ještě víc sklonila. A když to udělala, uslyšela přerývaný hlas:

„Musíme . . . pány bít . . . aby se za nás . . . děti . . . nestyděly.“ Když to dořekl, zachvěl se a ztichl. Byl mrtev.

V tu chvíli pochopila jeho žena, že František opravdu padl pro lásku k ní, k dětem, k pravdě. A pochopila, že je teď na ní, aby dokončila jeho boj, protože jinak by se mohlo stát, že by v něm ještě jejich dítě muselo pokračovat a umírat pod panskými kulkami.

Vztyčila se a podívala se na mne.

Pak projel náměstím ostrý ženský výkřik:

„Soudruzi, stůjte! Za ty, kteří padli, i za ty, kteří se teprve narodí, bijte pány! Vratte se k praporu!“

Na to zavolání se otočili prchající i pronásledovatelé. V tovární bráně stála mladá žena a vysoko nad hlavou držela veliký rudý prapor. To jsem byl já, bílý šátek, který zrudl Františkovou krví.

Policisté po nás začali střílet. Kulky cvakaly o cihlovou zeď. Ale tu se zvedla dělnická vlna, zalila modré uniformy a nepočítajíc své padlé řinula se ke mně, valila se k rudému praporu. . .“

Když vyprávěl pionýrský šátek o průvodu, o příchodu k továrně, o zradě Kazimíra Krále a o střílení do dělníků, bylo v pokoji napjaté ticho. Azalka se snažila, aby ani lístečkem nepohnula, stolek zadržoval dech, dubová knihovna se pohodlně opřela o stěnu, hodiny se zastavily, aby tikání nerušilo, a medvídci na koberci s bradou v dlaních ani nedutali a jenom poslouchali, aby jim neuniklo ani jediné slovo.

Proto si nikdo z nich nevšiml, že Jana už dávno neleží na svém lůžku, ale stojí mezi nimi, oči jí hoří a pěstičky se svírají. A když slyšela o tom, jak policisté obrátili pušky na Františkovu ženu a jak se dělníci vrhli k praporu, nevydržela to už a skoro vykřikla:

„A jak to bylo dál? Zachránili ji? Narodilo se děťátko? Porazili Krále? Tak honem, pověz, šátku!“

Přál bych vám vidět, jak se věci lekly, protože se obyčejně tváří, jako když nedovedou mluvit, a teď se prozradily. Honem se snažily napravit, co se dalo. Azalka v tu ránu leknutím rozkvetla, stolek zavrzal jakoby nic, knihovna se honem postavila do obvyklého pozoru, medvídci sebou buchli na koberec, kde po malém vrtění ztmuli v obvyklé poloze, a hodiny na zdi se provinile roztikaly velkou rychlostí, aby dohnaly, co zameškaly. Zářící měsíc odskočil od okna na nebe a tam se tvářil jakoby nic. A pionýrský šátek ležel na stole tak, jak ho tam Jana večer pohodila, povíván nočním větříkem, který v pramínku tekl do pokoje pootevřeným oknem.

„Šátku,“ prosila ho Jana naléhavě, „šátečku, co se s nimi stalo? Pověz mi to, prosím tě pěkně, já už tě nikdy nebudu urážet, slyšíš? Nikdy! Ale řekni, řekni mi to. . .“ Prosila šátek, brala ho do ruky, hladila - nepromluvil. Tak ji zastihla mamka, která slyšela, že si v pokojíku něco povídá. Bez dlouhých řečí ji zase uložila do postele a hned přinesla teploměr; bála se, že je snad Jana přece jenom nemocná.

Ale Jana - jak víme - vůbec nebyla nemocná. Myslíla na Františkovu ženu, byla strašně ráda, že má mamku vedle sebe, tiskla jí ruku a tak nakonec usnula. Mamka ještě chvíli poseděla, potom opatrně vyprostila svou ruku z její dlaně, vytáhla teploměr, a když viděla, že její malá pionýrka teplotu nemá, spokojeně se usmála a tichounce odešla.

Vyšlo slunce a byla neděle. Modrá a svěží, protože bylo jaro a všecko kvetlo. Na hřištích běhala prostovlasá děvčata, skákala přes švihadla a hrála školku.

Jana mezi nimi chyběla. Seděla na zahradě, kde voněla střapatá jarní tráva, měla v klíně školní knihu a četla. Chtěla se stůj co stůj dozvědět, jak to dopadlo s Františkovou ženou a s jejím děťátkem. Ale ať četla jak četla, v knize o nich nebylo nic. Zato jiných podobných příběhů tam bylo mnoho. A všechny vyprávěly o tom, jak strašně žili pracující lidé dřív, ale jak pod vedením nejlepších z nejlepších, dělníků komunistů, ani na okamžik nepřestávali bojovat za své svaté právo - právo na šťastný život.

Protože oni byli jedinými a skutečnými tvůrci těch nádherných věcí, které nás v životě obklopují: tvůrci bílého chleba, tvůrci přesných strojů, obdivuhodných staveb a vůbec všech krás světa. Oni a nikdo jiný. Bez nich by vládcové a továrníci pohynuli stejně, jako by byl málem zahynul Kazimír Král po deseti dnech veliké generální stávky. Ale tahleta cháska všelijaká nechtěla dopustit, aby lidé užívali výsledků své práce. Z jejich práce se sama chtěla mít dobře, a proto nenáviděla komunisty, že učili pracující lid bojovat za to, co mu právem patří.

Ta cháska je nenáviděla, bila je, zavírala a dávala do nich střílet! Kolik takových Františků položilo své životy za to, aby alespoň jejich děti žily lépe; kolik jejich žen a soudruhů vždy výše a výše zvedalo prapor. A těch praporů, zrudlých dělnickou krví, přibývalo, až se konečně rozlily po celé naší zemi a zatopily továrníka, statkáře, boháče a každého, kdo utiskoval. Dělníci zvítězili u nás jako předtím zvítězili v Rusku a jako zvítězí na celém širším světě.

Tohle všechno četla naše malá pionýrka a každou chvíli pohladila cíp rudého šátku. Byl ještě trochu vlhký. Ale i kdyby to nebylo tím nočním pláčem, i kdyby to bylo jen kapičkami rosy, které ráno naskákaly do pokoje - byla by ho bývala stejně pohladila. Jako by mu chtěla slíbit:

„Vím, odkud se vzala svoboda. Chci se hodně učit, abych ji mohla dobře chránit!“

Byl večer, byla noc a přišlo pondělí. Milý dobrý pan učitel se zeptal:

„Tak kdo nám bude dneska vyprávět o naší zemi?“

Jako bělásek se zatřepotala nad lavicemi dychtivá ruka.

„Ty, Jano?“ podivil se učitel. „Tak jen pojď sem, neboj se a mluv.“

A Jana šla. Nešla, běžela. Však vy dobře víte, jakým radostným vzrušením bije srdce a jak bystře běží nohy ke stupínku, když je v hlavě tolik myšlenek, které touží být vysloveny. Jana vyprávěla všechno to, o čem četla.

čtyřicet párů očí se od ní nemohlo odtrhnout. Mezi nimi i oči pana učitele. Když skončila, přistoupil k ní a lehce ji pohladil po vlasech.

„Ted' už se o tebe vůbec nebojím, Jano!“ řekl jí. „Děláš svému pionýrskému šátku opravdu čest!“ A všechny kamarádky se na ni usmívaly.

Jana měla velikou radost. Jenom jedno jí neustále leželo v hlavě. Jak se dozvědět, co se stalo s ženou dělníka Františka a s jejím dítětem.

„Všechno bych to věděla, kdybych byla včera mlčela a nepřerušovala šátek,“ vyčítala si po cestě ze školy. A tu se pojednou tukla hlavy.

Já hloupá! Není přece nic snadnějšího než zeptat se, odkud ten šátek vlastně je.‘

Hned běžela zpátky do školy a našla tam ještě toho, koho hledala.

„Pane učiteli,“ řekla mu, „vy jste byl na slavnosti, když jsem skládala pionýrský slib. Povězte mi, pěkně vás prosím, z čeho ušili šátek, který mi dali?“

„Z rudé látky, Jano! Koupili jsme nejhezčí rudou látku a z ní dali pro vás ušít pionýrské šátky.“

Jana se už doopravdy vracela domů a skutečně celou cestu přemýšlela. Tak se jí to tedy asi všecko zdálo. Jistě to byl jenom sen, protože jinak by přece pionýrský šátek nelhal. Byl to tedy jenom sen, ale v něm i v knížce byla pravda - a ta pravda se od snu v ničem nelišila.

A tak už na to pomalu zapomínala, pilně se učila a ještě měla spoustu volného času, který prolítala na hřišti; pan učitel si ji nemohl vynachválit a mamka se smála:

„Tak vidíš, Janko, jsi už pomalu také údernice.“

Až za několik dní si Jana vzpomněla. Šla pro něco do máminy skříně. Už ji chtěla zavřít, když tu zpozorovala, že zpod vyžehlených kapesníčků vykukuje něco červeného. Zvedla kapesníčky a užasla: Ležel pod nimi rudý pionýrský šátek. Chvíli se dívala na něj, chvíli na ten, co měla na krku. Potom vzala ten druhý a šla s ním za mamkou.

„Mámo,“ zeptala se, „co je tohle za šátek?“ Maminka dlouho nepovídala. Až za chvíli řekla: „To je šátek, který jsi dostala ve škole, Janko!“

To ji velmi udivilo.

„A jaký vlastně nosím na krku?“

„Můj. Ušila jsem ti ho tenkrát v noci, když ses stala pionýrkou.“ Jana najednou začala chápat.

„Mamko,“ zaprosila vzrušeně, „mamko, pověz mi, z čeho jsi ho ušila!“

Tu řekla maminka pomalu a tiše:

„Ze šátku, který mi dal kdysi dávno František, tvůj tatínek!“ Jana po třetí v životě viděla v jejích očích slzy. Ale to už nečekala, vyskočila a pověsila se jí na krk. Plakaly spolu, plakaly radostně a hrdě.

Moji drazí soudruzi pionýři!

A vy, chlápci, a vy, děvčata, kteří se pionýry stáváte a stanete!

Vy, nejmladší občané republiky, budete jednou jejími hospodáři. Myslím na vaši budoucnost, kdykoliv vás potkám na ulici, v divadle, ve škole, na brigádě.

Myslím na to, že z tebe bude nejlepší úderník země, z tebe lékařka rozdávající život, ty budeš jako kapitán řídit traktor nepřehlednými lány zralé pšenice, co se větrem vlní jako moře, ty se staneš vojákem nepřemožitelné lidové armády, z tebe bude vynikající spisovatel, z tebe skvělá herečka a z každého z vás vládce této země.

Na to myslíme, když vás potkáváme radostné, silné, rozesmáté a mladé, s rudými pionýrskými šátky, podle kterých vás poznáváme.

Vás celá naše země vychovává, vám všechny cesty k slunci otevírá, vás miluje a ve vás věří. Věří, že půjdete po těch cestách směle a nebojácně, abyste vítězně prošli do překrásných budoucích let, o nichž snili bojovníci, kteří dovedli pro víru obětovat životy.

Je málo pionýrských šátků, které zbarvila krev soudruhů, ale všechny jsou rudé. Je každý z nich cípkem dělnických praporů, pod nimiž tito soudruzi pro vás a pro vaše štěstí umírali. Buďte hrdi na to,

že je smíte nosit. V nich je povinnost nezradit odkaz padlých. V nich je právo prožít veliký a slavný život. Moji drazí soudruzi pionýři!

A vy, chlapci, a vy, děvčata, kteří vstupujete a vstoupíte do pionýrských řad!

Musíte být moudří a silní, musíte umět milovat pravdu a nenávidět její nepřátele, abyste se stali skutečnou směnou československého pracujícího lidu.

Ať vás poznáváme nejenom podle rudých šátků, ale podle srdcí čistých, statečných a spravedlivých!

